

---

# ПРОГЛААС

---

Издание на Филологическия факултет  
при Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”

---

кн. 1, 2013 (год. XXII), ISSN 2367-8585

## СТАТИИ

---

**Милка ЕНЧЕВА**

**НЕМСКИ СЛОЖНИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ ИМЕНА  
в специализирани текстове и техните съответствия в български  
език – формален и семантичен анализ на мотивационните  
отношения между непосредствено съставлящите ги**

*Milka ENCHEVA*

**GERMAN COMPOSIT NOUNS in Specialized Texts from the Field of Technical  
Chemistry and their Bulgarian Equivalents – Motive Analysis of the Formal  
and Semantic Relations between their Immediate Constituents**

*Предмет на тази статия е формалният и семантичният анализ на мотивационните отношения на непосредствено съставлящите на немските сложни съществителни имена в специализирани текстове по химична технология и техните съответствия в българския език. Резултатите от анализите могат да намерят приложение в сфери като терминообразуването, лексикографията, превода на специализирани текстове и чуждозезиковото обучение.*

*Поради ограниченията за обем изследването ще бъде представено в два последователни броя на списанието. В настоящата, първа част се коментират съставеният за нуждите на изследването модел за съпоставителен анализ и семантичният мотивационен анализ. Във втората част ще бъдат представени формалният мотивационен анализ и проекцията на семантичните отношения върху формалните структури.*

**Ключови думи:** немски сложни съществителни, съпоставителен анализ, семантичен мотивационен анализ, формален мотивационен анализ, субстантивна валентност.

*The object of the study is a motive analysis of the formal and semantic relations between the immediate constituents of the German composite nouns and their Bulgarian equivalents in specialized texts from the field of technical chemistry. The results of the analysis are important for the formation of terminology, the lexicography, the translation and foreign language teaching.*

*The first part of the paper – due to the limited space – the research model in the contrastive analysis is elaborated and only the semantic motive analysis is carried out. In the second part of the paper the formal motive analysis and the projection of the semantic relations onto the formal structures are carried out.*

**Key words:** German composite nouns, Bulgarian equivalents, contrastive analysis, semantic motive analysis, formal motive analysis, valence of nouns.

## 1. Увод

Сложните съществителни са една от типологичните особености на немския език, на които в повечето случаи в български език съответстват номинални фрази. Резултатите от една контрастивна работа в тази област могат да намерят приложение в преводаческата практика, в двуезичната лексикография, в обучението по чужд език и в терминообразуването.

Затова е учудващ фактът, че по този въпрос освен няколко статии от 70-те години на XX век няма обстояйни изследвания в съпоставителен план. С настоящата работа се прави опит да се запълни част от това бяло поле при сравнението на двата езика.

Обект на изследване е формалният и семантичен анализ на мотивационните отношения на непосредствено съставящите (по-нататък НС) на немските сложни съществителни в специализирани текстове по химична технология и техните съответствия в българския език.

Целта е на базата на валентната теория на съществителните да се направи съпоставителен анализ на сложните съществителни в немски език в областта на един специализиран език и на техните

еквиваленти в български език, които в повечето случаи са номинални фрази и да се постави начало за други изследвания в тази област.

Затова е нужно най-напред да се осигури съпоставимост на двата езика, като се провери дали използваните в работата понятия и термини се употребяват в германистиката и българистиката с еднакво съдържание и обхват. След уточняването на терминологичния апарат се съставя подходящ модел на изследване, с който да може да се разкрият и сравнят мотивационните семантични отношения между НС на немските сложни съществителни и техните съответствия в българския език. Важно е да се има предвид, че моделът се прилага в немски на словообразователно ниво, а в български на ниво номинална фраза.

В следващата фаза на изследването се извършва описание и сравнение на формалните структури в двата езика и мотивационните семантични отношения между НС се проектират върху тях, за да се установи дали съществуват определени предпочитания при кодифицирането на семантични отношения във всеки език поотделно, има ли и какви са корелациите между формалните структури в двата езика при изразяването на едни и същи семантични отношения.

При анализа се изхожда от тезата, че съществува широк спектър от семантични мотивационни отношения между НС на немските сложни съществителни, респ. на българските им съответствия, че те в повечето случаи са еквивалентни в двата езика, но че техните формални структури се различават съществено помежду си.

Изследването представлява унилатерално сравнение с изходен език немски и целеви език български и е насочено от съдържанието към формата.

Прилага се методът на лексикалната декомпозиция, позната от изследванията на Ерих/Рап (2000), Райнхард (2001), Хьолцнер (2007) и др., тъй като се смята, че аргументите на валентните съществителни са част от техните семантично-лексикални структури.

Отношенията между аргументите и съответните валентни съществителни са представени посредством семантични роли. Ролите се описват с признаците, които са присъщи на един прототипен представител на съответния клас, които обаче не е необходимо да притежава всеки един техен представител. За нуждите на изследването семантичните роли се обединяват в три макророли.

В настоящата работа са ексцерпирани 2022 немски сложни съществителни от автентични текстове в областта на химичната технология и са преведени на български. Решението да се проведе изследването на базата на езиков корпус, беше взето, защото той представя по-добре действителното състояние на езика, откъс е от реалната употреба на езика и не се основава на субективните оценки на лингвисти и анкети с информанти. Анализират се текстове от експериментални области на науката и техниката, които са с висока степен на абстрактност. Използват се символи за химичните елементи и формули за химичните съединения, но по-голямата част от специализираните текстове са написани на естествен език. Те са предназначени за комуникацията между учени, между учени и студенти както и между учени и техническия персонал.

Езиковият корпус се състави на основата на статии от специализирани списания и университетски учебници, тъй като:

– В специализираните списания се публикуват статии по актуални проблеми и се избягва включването на рядко използвани или вече остарели лексеми, респ. понятия.

– Университетските учебници представляват увод в дадена област, въвеждат се основни понятия и по този начин се обхваща голяма част от специализираната лексика.

Немските сложни съществителни бяха ексцерпирани от университетския учебник “Техническа химия. Увод в химичните процеси и апарати”<sup>1</sup> (2005), който представлява въведение в избраната специалност и е един от най-често използваните учебници по процеси и апарати в Германия. За другата част от езиковия корпус бе използвано списанието “Процеси и апарати” (2004). Спазено беше съотношението 60%:40% между данните от университетският учебник и специализираното списание, както препоръчва Хофман (1985). Преводите на немските сложни съществителни бяха обсъдени поотделно с двама експерти<sup>2</sup> в областта на химичната технология.

## **2. Основни понятия и дефиниране на терминологичния апарат**

Разглеждат се и се дефинират съдържанието и обхватът на онези понятия и термини в германистиката и българистиката, които

имат връзка с темата на настоящата статия, за да са съпоставими двата езика и да са адекватни резултатите от изследването.

### **2.1. Дефиниция на сложните съществителни в немски и български език**

Установи се, че има различия в дефиницията на сложните съществителни в двата езика. В германистичната изследователска литература за определяне на начина на словообразуване и на словообразователния продукт е решаващ последният словообразователен етап (стъпка). В българистиката съществуват две различни схващания за това, кои морфемни съчетания представляват сложни съществителни. Според едното всички морфемни съчетания от два, рядко от три коренни морфемни се разглеждат като сложни съществителни (Георгиева 1967, ГСБКЕ 1998, Стоянов 1999). Според другото се взема предвид, че отношението словообразователен начин – словообразователен продукт, респ. композиция – сложна дума не е еднозначно и според начина на образуване се различават три типа композитиви: същински – оформени чрез композиция, композиционно-суфиксни – оформени чрез композиция и съпровождаща ги суфиксация и суфиксни – оформени чрез суфиксация на композитиви (Радева 1987: 82, 1991: 48, 2007: 59).

В германистиката понятието композитив се дефинира в потесен смисъл отколкото в българистиката, което усложнява сравнението. Разглеждането на морфемни съчетания от типа *Gesetzgeber* (законодател) като суфиксни деривати в немски и като сложни съществителни в българския, има дългогодишна традиция, така че за провеждането на едно адекватно контрастивно изследване трябва да се намери подходящо решение. Важна роля при такива съпоставителни работи играе посоката на сравнение – уни- или билатерално, респ. при едно унилатерално сравнение кой език е изходният и кой е целевият. При едно унилатерално сравнение се търсят за определени структури от изходния език еквиваленти в целевия език. Следователно е целесъобразно да се изхожда от класификационните критерии на изходния език. Затова в представеното унилатерално сравнение с изходен език немски се прие утвърдилата се в герма-

нистичната специализирана литература дефиниция за сложните съществителни (Флайшер/Барц 1995) и композитумите се анализират по критериите и в последователността, приети в германистиката.

## ***2.2. Понятието афиксоид в германистиката и българистиката***

При направеното сравнение на важни за работата термини се установи, че за едни и същи понятия в германистиката и българистиката се употребяват различни названия. В славистичната, респ. в българистичната изследователска литература се използва терминът афиксоиди за т.нар. морфемно неопределени компоненти, които заемат междинно място по отношение на коренните и афиксалните морфемии (Аврамова 2003: 33). Известни са още и като лексико-морфемии или сложносъкратени думи (Крумова/Чоролеева 1982: 82–92). Няма единно мнение в специализираната литература по въпроса за техния статус и за начина на словообразуване, в който те участват. Според някои изследователи те са отсечени елементи от интернационални думи, които поради честата им употреба са станали самостоятелни елементи и заедно с друга цяла основа изграждат съкратени сложни думи, а словообразователният начин се разглежда като композиция с едновременно протичаща абрeвиация (Крумова 1981, Крумова/Чоролеева 1982, Радева 1991). Други изследователи (Мурдаров 1983: 100, Радева 1993: 59) определят словообразователния начин като композиция или като специфичен вид композиция (Аврамова 2003).

В германистиката тези морфемии се означават с термина конфикс (Шмидт 1987:50, Лоде 2006:18, Доналис 2007: 12, Флайшер/Барц 2007: 25), а терминът афиксоид има друго значение и от средата на 80-те години не се използва. Под конфикси в германистиката се разбират свързани морфемии, с които могат да се образуват само сложни съществителни, сложни съществителни и суфиксални деривати или само суфиксални деривати. В българския език не съществува самостоятелна група, която да съответства в цялост на понятието конфикс, а има две групи свързани морфемии – афиксоиди (напр. Аврамова 2003) за образуване на сложни съществителни и свързани

основи за образуване на деривати (напр. Бояджиев 1998 и др.), които заедно покриват понятието конфикс в германистиката. За да се избегнат недоразумения, при анализа на немските сложни съществителни и техните съответствия в български в това изследване не се използва терминът афиксоид, а терминът конфикс със значение и обхват като в германистиката. Думите, образувани с конфикси се третираат като сложни съществителни и не се обособяват в отделна група, както е при Аврамова (2003).

### ***2.3. Сравнение на типологичните параметри на сложните съществителни в немски и български език***

Анализът на типологичните параметри на композитумите в двата езика показва, че те имат много подобни структури, въпреки установените различия в дефинициите им.

Имат ударение на точно определена сричка, макар и да не е една и съща в немски и български език, структурите им са бинарни (с изключение на три- и многочленните копулативни композитуми), редът на НС също е точно определен, синтактичната връзка между тях е или подчинителна или съчинителна. Вторият компонент (2. НС) определя род и число на сложното съществително и оформя категориалното му значение, докато първият компонент (1. НС) модифицира, уточнява значението с допълнителен признак. Структурните и семантичните отношения между НС на композитумите и в двата езика не са експлицитно изразени.

Често употребяваните през последните 20 години сложни съществителни в немския език се приспособяват постепенно към немския правопис (Дуден 2009: 44-К38), докато в българския език се забелязва тенденция за приспособяване правописа на сложните думи към правилата на чуждия език, от който са били заети, и към необичайни за родния език форми (НПРБЕ<sup>3</sup> 2002, ОПРБЕ<sup>4</sup> 2012).

НС на сложните съществителни в двата езика се свързват или със съединителен елемент (нем. Fugenelement, Fuge), или направо без съединителен елемент, но имат различни предпочитания към един от двата начина на свързване. 70% от сложните съществителни в немски са свързани направо без съединителен елемент, докато

свързването със съединителна гласна е типично за повечето сложни съществителни в българския език, образувани от домашни основи.

При класификацията на композитумите в българския език се изхожда в много изследвания (Георгиева 1967, Радева 1987, ГСБКЕ 1998, Стоянов 1999) на първо място от начина на свързване на основите и се различават два типа сложни съществителни – със съединителна и без съединителна гласна. Вторият критерий, по който се класифицират, е начинът на словообразуване – композиция, композиция и суфиксация и суфиксация на композитуми, третият – според лексикално-граматичната характеристика на първата непосредствено съставляваща и четвъртият – номинативната функция.

В германистиката сложните съществителни се класифицират по други критерии. Начините на свързване на основите не се вземат под внимание. Главният критерий е лексикално-граматичната характеристика на първата НС, след което сложните съществителни се класифицират според семантичните отношения между НС. В дисертацията композитумите се анализират както в германистиката, тъй като сравнението е унилатерално и обект на изследването са сложните съществителни в немски език.

### **3. Модел за съпоставителното изследване**

При съставянето на модела за изследване на мотивационните отношения между НС на немските сложни съществителни и техните съответствия в българския език важна роля играят изводите, направени при прегледа на литературата за двата езика поотделно, тъй като в областта на словообразуването няма големи съпоставителни изследвания за немски и български език.

Не се коментират всички изследвания по темата, а се дискутират тези от тях, които са от значение за настоящата работа.

#### ***3.1. Преглед на литературата по темата на изследването в германистиката***

Кюршнер (1974) пръв анализира семантичните отношения между НС на немските сложни съществителни на базата на падежната граматика на Ч. Филмор (1968) и разграничава ясно синтактич-



ната от семантичната интерпретация. Проблематично, както във всички изследвания, в които се използват семантични роли, се оказва определянето на техния брой и дефиниции.

Изследвания за немски сложни съществителни, които са направени в рамките на валентната граматика, се различават съществено помежду си. Някои от тях, като напр. на Г. Хубрих-Месов (1974) и на Тае Сеонг Ким (1990), се базират на валентността на глаголите, а други, като напр. на Хьолцнер (2007), на валентността на съществителните. В дисертацията си Хубрих-Месов описва отношенията между НС на немски сложни съществителни със синтактични парафрази, като изхожда от валентността на глагола в парафразата и определя НС като валентно зависими части на съответния глагол. Нейното изследване представлява описание на синтактичната валентност, като при описанието на отделните валентно зависими части използва и семантични признаци.

Тае Сеонг Ким (1990) разграничава синтактичната от семантичната валентност на глаголите и описва отношенията между предиката и неговите аргументи в парафразите със семантични роли, но остава в рамките на валентността на глагола.

Хьолцнер (2007) изхожда от тезата, че съществителните също имат валентност и анализира отношенията между НС на немски сложни съществителни с помощта на един многомерен модел на субстантивната валентност. Неговото изследване е от голямо значение за настоящото изследване и ще бъде представено по-подробно при описанието на модела, въз основа на който ще се извършат анализите в тази работа.

За настоящия труд е от значение дисертацията на Райнхард (2001) от една страна, защото изследва немските сложни съществителни с втора непосредствено съставяща отглаголно съществително, а от друга, защото прави анализите в рамките на Опорната фразова граматика. На базата на същата лингвистична теория Осенова (2009) изследва номиналните фрази в български език, което е благоприятно при сравняване на резултатите в двата езика. Райнхард използва, както и Хьолцнер по-късно, лексикалната декомпозиция на предикатите, за да определи по този начин аргументната им структура, а отношенията между предикатите и аргументите им описва, както и Доути (1979), с макроролите.

### **3.2. Преглед на литературата по темата на изследването в българистиката**

В една от първите и много често цитирана работи, посветена на девербалните съществителни в български език, П. Петков (1970) установява, че съществителните на *-не* и *-ние* като опори на номинални фрази не превземат винаги в цялост валентността на съответните глаголи, от които са образувани, и че не всички зависими от опората членове на номиналната фраза се появяват едновременно. Неговите изводи играят важна роля при избора на субстантивната валентност като теоретична база за изследователски модел на дисертацията.

От интерес за работата тук е дисертацията на Колковска (1993) “Термини за процеси в съвременния български книжовен език”, защото се анализират термини от различни специализирани езици, между които и от областта на химическата технология, която се изследва и в това изследване, и защото авторката описва термини, които от структурна гледна точка са деривати, композитуми и номинални фрази. Колковска провежда изследването на основата на валентната теория на глагола и е на мнение, че няма разлика между валентността на глаголите и съответните съществителни, образувани от тях. Тя описва със семантични роли не само отношения между предиката и аргументите му, но и между предиката и адюнктите. В тази работа отношенията между предикат и адюнкти не се описват със семантични роли, но се взема под внимание, че адюнктите могат да бъдат използвани като номинационни признаци. Резултатите от формалния анализ на Колковска се използват за сравнение с резултатите от това изследване.

В статиите си “За формалното означаване на семантичните роли в българските конструкции с отглаголни съществителни” (2005) и “За значението на предложните съчетания в българското изречение.” (2005), Р. Ницолова използва при анализите си теоретичния апарат на граматиката на ролята и референтността, но подобно на много германисти като Тойберт (1979), Ширхолц (2001), Хьолцнер (2007), които правят изследванията си на базата на валентността на съществителните, смята, че девербалните съществителни имат свои

особености и не е оправдано да се мисли, че имат същото синтактично поведение като глаголите. Тя е на мнение, че аргументите могат да се изведат от семантичната структура на предиката, становище, което се застъпва и в това изследване. Общите теоретични изходни точки улесняват сравнението на резултатите от съответните изследвания.

От много голямо значение за тази работа е монографията на Осенова (2009) “Именните фрази в българския език”, тъй като 94% от съответствията за немските композитуми са именни фрази в български. Авторката използва синтактично анотирания корпус на българския език VulTreeBank и това дава възможност получените резултати на базата на голям корпус от данни за общия език да се сравнят с резултатите от това изследване, направено за една специализирана област. Много благоприятни за сравнението се оказват концептуалните прилики на моделите за изследване, използвани от Осенова и в тази статия. Авторката създава модел за описание и анализ на именните фрази в рамките на Опорната фразова граматика (HPSG), която е насочена към лексикона, а в тази работа лексикално-семантичният подход се прилага за анализ в рамките на валентната граматика на съществителните.

Специално внимание заслужава въпросът за адекватността на описанието в сравняваните езици. Според Е. Башева (2006) за целта трябва да се изследват отношенията на еквивалентност, респ. нееквивалентност на отделните езикови нива, които са специфични за всеки език и след това да се представят със съпоставими параметри. В методологично отношение монографията ѝ “Допълнения и подчинени допълнителни изречения в немски и български“ (2004) е от голямо значение за правилното от методологична гледна точка провеждане на настоящето изследване и адекватното сравнение на данните от двата езика.

### ***3.3. Многомерен валентен модел за изследване***

От направения преглед на литературата по темата на изследването се стига до извода, че валентният модел е подходящ както за изследвания на отделни езици, така и за съпоставителни изслед-

вания. Прави впечатление, че повечето представени работи са на базата на валентността на глагола, което потвърждава изказването на Хьолцнер (2007: 3), че субстантивната валентност води скромно съществуване в сянката на валентността на глагола. В настоящата работа се изгражда изследователски модел на базата на субстантивната валентност, защото с нея е възможно да се опишат адекватно както сложните съществителни така и номиналната фраза, без да се изпада в теоретични противоречия.

В рамките на субстантивната валентност се използва лексикалистичния подход, при който се приема, че тя е идиосинкретично свойство, поради което се обособява като самостоятелна област. Най-често привежданите основания за това схващане са:

- че не само девербалните съществителни имат валентност –  
напр. *der Vorrat an Konserven* / *запасите от консерви*;
- съществителните имат валентно зависими части, които не се срещат при глаголите –

- напр. *das Problem der Massenarbeitslosigkeit* /  
*проблемът за масовата безработица*;

- че някои валентно зависими части на глаголите не могат да се пренесат със същите морфосинтактични характеристики на девербалните съществителни -

- напр. *Ich danke dir. – Mein Dank an dich.*

- Az ti благодаря. – Моята благодарност към теб.*

(всички примери за немски език са от Тойберт 1979: 13).

Както е прието при лексикалистичния подход, смятаме, че има релационни съществителни и че границата между тях и нерелационните не съвпада с границата между девербалните и останалите съществителни, а и че едно и също съществително може да има валентна и невалентна употреба (Хьолцнер 2007: 153).

Като теоретична основа служи използваният от Хьолцнер (2007) многомерен модел на субстантивната валентност, с който той изследва валентността на немските съществителни.

При този модел валентността се разглежда като сборно понятие за различни валентни отношения, които съществуват независимо едно от друго. Един елемент е зависим от валентно съществително, ако между тях съществува едно от тези отношения. По

този начин се избягват трудностите и непоследователностите при разграничаване на аргументите от адюнктите, понеже не се изисква да са налице всички отношения едновременно, за да се отнесе даден елемент към една или друга група.

Приемаме подобно на Хьолцнер (2007), че субстантивната валентност се състои от 4 отношения: аргументност (ARG), специфично съдържание (INSP), синтактична задължителност (NOT) и специфична форма (FOSP).

Аргументно отношение (ARG) има тогава, когато един елемент заеме едно от аргументните места в аргументната рамка на валентното съществително:

напр. *seine Antwort auf die Frage diese Woche*

неговият отговор на въпроса тази седмица

Съществителното *отговор* има в аргументната си рамка две места – за отговарящият (*негов*) и за темата (*въпрос*), затова *негов* и *въпрос* са аргументи на *отговор*. Тази *седмица* не заема място на аргумент и не е в отношение на аргументност със съществителното *отговор*.

Отношенията между аргументите и валентното съществително в тази работа са представени със семантични роли. Съставен е отворен списък със семантични роли, които по степен на абстрактност са съпоставими с тематичните отношения на второ ниво от списъка на Ван Валин (2005) и са в съответствие с целите и емпиричните данни от настоящето изследване. Въвежда се и ниво с по-висока степен на абстрактност с макророли за по-доброто представяне на крайните резултати. Както при Примус (1999) се използват три макророли – прото-агенса, прото-пациенса и прото-гоула. Семантичните роли от списъка на нивото с по-ниска степен на абстрактност се обединяват в три макророли. Те се разглеждат като плавен преход (континуум), така че не са разграничени строго една от друга и не се прави опит отделните семантични роли да се причислят към една стриктно отделена от другите макророля. Семантичните роли се отнасят към една от макроролите в зависимост от това, с коя от тях имат повече общи признаци.

При отношението *специфично съдържание* (INSP) валентното съществително изисква аргументът да притежава определени семантични признаци:

напр. *Marinas Entscheidung* vs. \**die Entscheidung des Fensters*  
 решението на Марина vs. \*решението на прозореца  
 Втората номинална фраза не е коректна, защото аргументът не притежава признаците [одушевеност] и [човек].

При отношението *синтактична задължителност* става въпрос дали зависимият член на номиналната фраза е задължителен или факултативен.

При отношението *специфична форма* валентното съществително изисква зависимият член да бъде в точно определена грама-тична форма.

напр. *Erinnerungen an den Sommer*  
 спомени за лятото

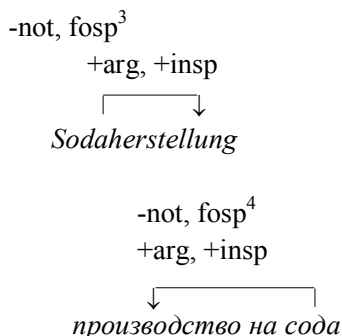
При отношението *специфична форма* съществуват различни степени на селекция, като Fosp<sup>1</sup> е най-висока степен на селекция на аргумент според формата му. Валентното съществително изисква аргументът да има специфична форма, която не може да се предвиди или да е заменяема с други форми. При fosp<sup>5</sup> аргументът няма специфична форма.

**Схема 1.:** Степени на селекция на аргумента при валентното отношение специфична форма (Хьолцнер 2007: 143)

FOSP 1	FOSP 2	FOSP 3	FOSP 4	FOSP 5
валентното съществително изисква от аргумента специфична форма, чиято употреба не може да бъде описана с правила и която не може да бъде заменена от друга форма	валентното съществително изисква от аргумента няколко специфични форми, между които няма разлики в значенията и употребата им не може да бъде описана с правила	валентното съществително изисква от аргумента типична за съществителните форма, която до голяма степен може да бъде описана с правила	валентното съществително изисква от аргумента форма, типична за определена група думи, която до голяма степен може да бъде описана с правила	произволна форма
напр. <i>Appetit auf/ anemum</i> за	напр. <i>Vertrauen auf/in/zu/NS/</i> доверие до/към	напр. <i>mit+Dativ</i> с инструментално значение при глаголи за действие	напр. <i>Genitivattribut/ атрибут в родителен падеж</i>	валентното съществително не изисква специфична форма

Валентността на съществителното *Herstellung* – *производство* може да бъде представено в рамките на многомерния модел по следния начин:

## Валентност на съществителното Herstellung



-not означава, че зависимият член не е задължителен, + ar , че зависимият член *soda* е аргумент на валентното съществително *производство*, че има специфична форма – непосредствено съставляща в немско сложно съществително<sup>5</sup>, респ. е свързан в български с предлога *на* с валентното съществително<sup>6</sup>, [+ специфично съдържание], че аргументът трябва да притежава семантичния признак [неодушевеност].

В настоящото изследване се приема схващането на Хьолцнер (2007: 168) за реализацията на аргументите на валентните съществителни в рамките на думата и в рамките на номиналната фраза. Семантичните мотивационни отношения между НС на немските съществителни се разглеждат като реализация на отношенията между аргумент (първи елемент) и валентно съществително (втори елемент) в рамките на думата и между НС на номиналните фрази в български като реализация на отношенията между аргумент (зависима част) и валентно съществително (опора) в рамките на номиналната фраза.

Така става възможно в рамките на един и същ теоретичен модел да се направи анализ на семантичните мотивационни отношения на две различни езикови нива и да се опишат адекватно езиковите данни.

Първите НС на сложните съществителни в български се разглеждат също както в немски като реализация на аргументите на валентното съществително, което е втората непосредствено съста-

вяща. Досега те не са били изследвани по този начин в българистичната литература.

#### **4. Семантичен мотивационен анализ**

С помощта на съставения многомерен модел на субстантивната валентност се анализират семантичните мотивационни отношения между НС на немските сложни съществителни и техните съответствия в български език.

##### ***4.1 Групи валентни съществителни според вида на семантичните предикати***

Съществителните се разделят в три групи според вида на семантичните предикати в тяхната лексикално-семантична структура:

а) Евентуалностите са съществителни, които обозначават процес, състояние или събитие – *Ammoniaksynthese* – *синтез на амоняк*, *Glykolsäure-Herstellung* – *производство на гликолна киселина*,

б) Съществителните, обозначаващи семантична роля, имат за референциален аргумент тематичния си аргумент – *Gehäusedruck* – *налягане на кожата*, *Aufgabevorrichtung* – *захранващо устройство*,

в) Съществителни, обозначаващи релация, изразяват отношение, в което се намират валентното съществително и аргументът му – *Hochdrucknetz* – *мрежа за високо налягане (отношение на предназначение)*, *Ofendecke* – *свод на печта (отношение част – цяло)*.

Освен тези три групи се обособява и една така наречена *остатъчна група*. Тя се състои от две подгрупи. При едната подгрупа първата непосредствено съставляваща е валентен елемент (прилагателно, конфикс или предлог). На величината, която е втора съставка в сложното съществително, се приписва от валентния елемент (първа съставка) дадено качество или количествено отношение –

напр. *Braunkohle* – *кафяви въглища*, *Dioxid* – *двуокис*, *Gegenstrom* – *противоток*.

При другата подгрупа първата непосредствено съставляваща не е аргумент, а адюнкт и обозначава важни обстоятелства, поради



което служи като номинационен признак. В корпуса има 158 примери за такива сложни съществителни, те представляват 7,8% от всички ексцерпирани композитуми. Разделени са в три подгрупи – за обозначаване на място (46), време (36) и начин (76):

напр. *Synthesedruck* – налягане по време на синтеза, *Anfangsgemisch* – начална смес, *Kokereigas* – газ от коксова пещ, *Innendurchmesser* – вътрешен диаметър, *Druckpumpe* – помпа под налягане, *Gegenstromabsorption* – абсорбция на принципа на противотока.

Както при Ерих/Рап (2000) и Хьолцнер (2007) аргументите на едно валентно съществително се извеждат от семантично му значение, респ. се смята, че се съдържат в лексикално-семантичната му структура (ЛСС). Затова се извършва лексикална декомпозиция на значенията на валентните съществителни, като тези значения се разлагат на примитивни предикати. Тъй като лексикалната декомпозиция на значенията на съществителните не е централна тема на изследването, лексикално-семантичната им структура не е представена по същия формален начин както при Ерих/Рап, а се привеждат тематичните им аргументи и референциалният аргумент, подобно на Якобс (2003) и Хьолцнер (2007). Анотацията изглежда по следния начин:

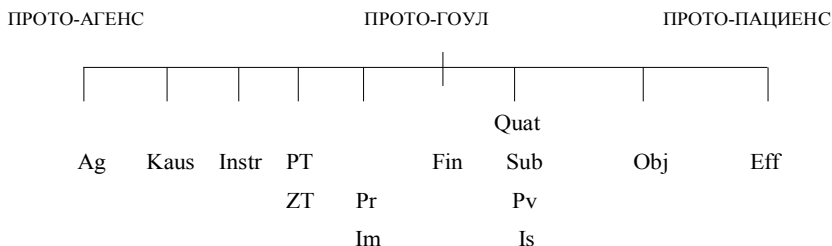
напр. *Ablauf* [г](х) – като втори елемент в композитума *Reaktionsablauf*

Валентното съществително *Ablauf* има един тематичен аргумент (х) и един референциален аргумент [г]. Мястото на аргумента (х) се заема в композитума *Reaktionsablauf* от първата съставка *Reaktion-*. Отношенията между валентното съществително и неговите тематични аргументи се описват със семантични роли. От Дейвидсън (1967) насам много лингвисти (напр. Ерих/Рап 2000, Райнхард 2001, Якобс 2003, Хьолцнер 2007) посочват освен тематичните аргументи и още един, който Дейвидсън нарича „тих аргумент“, показващ към какво реферира валентното съществително.

Семантичните роли се описват с признаци, които има един прототипен техен представител, но не е задължително всеки представител на съответната роля да притежава всичките признаци. Отношенията между семантичните роли и отношенията им с макроролите се представят на една ос като плавен преход от една роля в друга.

Използват се 14 семантични роли: агент (Ag), каузатив (Kaus), инструмент (Inst), носител на процес (PT), носител на състояние (ZT), квататив (Quat), посесор (Pr), посесивум (Pv), идентификатум (Im), идентификанс (Is), финитив (Fin), субстанция (Sub), обектив (Obj) и ефектив (Eff).

**Графика 1:** Ос със семантичните роли и макроролите, която е изпратена заедно с другите схеми и графики в общ отделен файл



В лявата част на оста се намира *прото-агентът* и всички семантични роли, от агент (Ag) до носител на процес (PT) и носител на състояние (ZT), спадат към тази макророля, като степента на агентивност намалява отляво надясно и е най-висока при семантичната роля *агент*. В дясната част на оста се намира *прото-пациентът*, със семантичните роли обектив (Obj) и ефектив (Eff). Степента на пациентивност намалява отдясно наляво и е най-висока при семантичната роля *ефектив*. В средата между двете макророли, където степента на агентивност и пациентивност е най-слаба, се намира *прото-гоулът*, със семантичните роли квататив (Quat), посесор (Pr), посесивум (Pv), идентификатум (Im), идентификанс (Is), финитив (Fin), субстанция (Sub). Прототипният представител на тази макророля е *финитив* и се намира в средата на оста.

#### **4.2. Еквивалентни и дивергентни семантичните мотивационни отношения между НС на немски композитуми и техните съответствия в български**

Изследваните немски композитуми и техните съответствия в български се разделят в две групи, в зависимост от това, дали семантичните мотивационни отношения между техните НС са еквивалентни, или дивергентни.

#### 4.2.1. Еквивалентни семантичните мотивационни отношения между НС на немски композитуми и техните съответствия в български

Установено бе, че 1961 немски сложни съществителни и техните български съответствия (97, 13%) имат еквивалентни семантични мотивационни отношения между НС. С този недвусмислен резултат се потвърждава тезата от увода, че в повечето случаи семантичните мотивационни отношения между НС на немските сложни съществителни и техните съответствия в български са еквивалентни. Това се дължи на еднаквата номинационна структура на композитумите в немски и на номиналните фрази в български език. За назоваването на понятията в двата езика са избрани едни и същи номинационни признаци. Като причини за еднакия избор може да се изтъкне фактът, че за назоваването на понятия в рамките на определен специализиран език се избират важни номинационни признаци

Определени бяха 13 семантични мотивационни отношения, с което се потвърждава тезата за разнообразните отношения между НС. Установи се обаче, че отделните семантични мотивационни отношения се разпределят комплементарно върху групите валентни съществителни, определени според вида на семантичните предикати в тяхната лексикално-семантична структура, които са втора съставка/ първа съставка в композитумите или опора в номиналните фрази.

Семантичните отношения *обектив*, *носител на процес*, *носител на състояние* и *инструмент* се срещат само при евентуалностите, а при съществителните, обозначаващи релация, се среща само семантичната роля *субстанция* и двойките семантични роли *идентификатум – идентификанс* и *посесор – посесивум*.

На оста, върху която са нанесени семантичните роли и макроролите, се представя разпределението по тях на отделните групи валентни съществителни.

Евентуалностите показват ясно предпочитание към протопаиенса, какъвто е и резултът в изследването на Ерих/Пап (2000: 299), в което падежната маркировка в именната фраза (Nominallinking) е напълно противоположна на тази в изречението (Verballinking).

Валентните съществителни, които обозначават релации, се концентрират само върху макроролята *прото-гоул*.

**Графика 2.** Реализация на тематичните аргументи на композитуми с валентни съществителни като втори елемент и композитуми с валентен елемент като първи елемент в %и на еквивалентите им в български език

ПРОТО-АГЕНС		ПРОТО-ГОУЛ				ПРОТО-ПАЦИЕНС		
<i>1, 8<sup>1</sup></i>	<i>2, 4</i>	<b>2, 3</b>	<b>4, 4</b>	<i>Fin/ Fin 21,3<sup>2</sup></i>		<b>12</b>	<b>22<sup>3</sup></b>	
<i>Ag</i>	<i>Kaus</i>	<b>Instr</b>	<b>PT</b>			<u>Quat</u> (3, 2)	<b>Obj</b>	<i>Eff/Eff</i>
			<b>ZT</b>	Pr	23, 5	Sub (9, 8)		
			<b>(1,1)</b>	Im	9	Pv		
						Is		

<sup>1</sup> С курсив са маркирани съществителни, които обозначават семантична роля, с удебелен шрифт – евентуалности, с нормален шрифт – тези, които обозначават релация, а композитумите с първа съставка валентен елемент са подчертани.

<sup>2</sup> Семантичната роля *финитив* се среща при съществителните, които обозначават релация, както и тези, които обозначават семантична роля.

<sup>3</sup> Семантичната роля *ефектив* се среща при евентуалностите и при съществителните, които обозначават семантична роля.

Валентните съществителни, които обозначават семантични роли, заемат едно междинно положение. Втората непосредствено съставяща се фокусира при 98,7% от композитумите върху семантичната роля *ефектив* (*прото-пациенс*), а 75% от първите НС върху семантичната роля *финитив* (*прото-гоул*).

При групата с валентен елемент като първи елемент всички сложни съществителни имат едно и също семантично мотивационно отношение между НС, изразено със семантичната роля *квататив*, която е причислена към макроролята *прото-гоул*.

Фокусирането върху *прото-гоул* е характерно за съществителните, които обозначават релация, които обозначават семантична роля и които имат валентен елемент като първи елемент. Както евентуалностите, така и съществителните, които обозначават семантична роля, имат аргументи, които са доменът на макроролята *агенс*.

Предпочитанията на съществителните, които обозначават семантична роля, са за двете роли с най-висока степен на агентивност – *агенс* и *каузатив*, за разлика от евентуалностите, при които предпочитанията в рамките на макроролята *агенс* са за семантични роли с ниска степен на агентивност *инструмент*, *носител на процес* и *носител на състояние*.

Ако се вземат предвид всички анализирани валентни съществителни, по данните от настоящата работа може да се заключи, че най-предпочитаната макророля е *прото-гоул* с 67%, след която следва *прото-пациенс* с 34%.

Що се отнася до български език, не е оправдано *прото-гоул* да се разглежда като основна както за композитумите, така и за номиналните фрази, тъй като резултатите в български език са само за еквивалентите на немските сложни съществителни, а не от изследване, посветено специално на номиналните фрази. Трябва да се провери с нови изследвания както за общия, така и за специализираните езици, дали има такова предпочитание и дали то се отнася само за сложните съществителни.

Семантичните мотивационни отношения между НС на немските композитуми показват в това изследване предпочитание към *прото-гоул* и едва на второ място към *прото-пациенс*, които обаче се различават от тези между глагол и аргумент в изречението. Въпреки че определените предпочитания за номиналната фраза в труда на Ерих/Рап и в тази работа не съвпадат напълно, то и в двете изследвания предпочитанията между съществително (опора) и аргумент в номиналната фраза, респ. в рамките на композитумите се различават от тези между глагол и аргумент в изречението

#### **4.2.2. Дивергентни семантичните мотивационни отношения между НС на немски композитуми и техните съответствия в български**

В корпуса има 61 примера, при които българските еквиваленти имат различни семантични мотивационни отношения между НС от немските композитуми. Те не са хомогенна група и могат да се разделят на три подгрупи:

1. Еквиваленти в български, които имат различна аргументна структура в сравнение с немските сложни съществителни и са мотивирани с различни лексеми, напр.

– *Kondensataustritt – Austritt des Kondensats* с тематичния аргумент *носител на процес (PT)*, респ.

– *изпускане на кондензата* с тематичния аргумент *обектив (Obj)*.

2. Еквиваленти в български, които имат различна аргумента структура в сравнение с немските сложни съществителни, коренните морфемни на мотивиращите ги лексеми са еднакви, но те не се причисляват към една и съща част на речта, напр.

– *Rührkolben – Kolben zum Rühren* с тематичния аргумент *финитив (Fin)*

– *колба с бъркачка* с двойката тематични аргументи *посесор – посесивум (Pr – Pv)*.

3. Еквиваленти в български, които имат различна аргумента структура в сравнение с немските сложни съществителни, коренните морфемни на мотивиращите ги лексеми са еднакви, но те нямат същите валентни елементи, напр.

– *Fördergut – Gut zum Befördern* с тематичния аргумент *финитив (Fin)*

– *транспортиран материал – някой транспортира материал* с тематичния аргумент *обектив (Obj)*.

Резултатите от анализа на дивергентните отношения между НС на немските сложни съществителни и техните еквиваленти в български са представени в следната таблица:

*Схема 2.: Разпределение на тематичните аргументи на немските сложни съществителни и техните еквиваленти в български с дивергентни отношения между НС*

дивергентните отношения между НС на немските сложни съществителни и техните еквиваленти в български.	признаци за обособяването на групи	предпочитани аргументи	брой на примерите (общо 61)
1. група: <i>Transportschnecke - винтов транспортър</i>	различни лексеми като НСв НЕ и БЕ	Fin в НЕ ----- в БЕ	39
2. група: <i>Rührkolben – колба с бъркачка</i>	еднакви КМ на НС, различни части на речта	Eff – Fin {Ag} – в НЕ Pr – Pv – в БЕ	15
3. група: <i>Formteil – фасониран детайл</i>	еднакви КМ на НС, различни валентни елементи	Eff - Fin {Ag} – в НЕ Obj, {Ag} – в БЕ	7

КМ – коренна морфема, НС – непосредствено съставлящи, НЕ – немски език,

БЕ – български език, {Ag} – нетематизиран в структурата на композитумите агенс.

Поради малкото примери за дивергентни отношения между НС на немски сложни съществителни и техните съответствия в български, не е бива да се правят изводи и обобщения, а се описват само получените резултати. Прави впечатление, че в повечето примери при немските сложни съществителни става въпрос за семантичното мотивационно отношение *цел* между НС, което се изразява със семантичната роля *финитив*. При българските съответствия, които са само номинални фрази, се появяват различни семантични мотивационни отношения, които са обаче с много ниска честотност. Можем да изкажем хипотезата, че предпочитанието към отношението *финитив* в немски език може да се дължи на факта, че тук става въпрос за аргументи, които се реализират в рамките на сложни съществителни като първа съставка. Т.е. възможно е композитумите и номиналните фрази да имат различни преференции. Това предположение може да се обоснове с дивергентните семантични мотивационни отношения между НС в двата езика. Ако падежната маркировка в номиналната фраза и изречението е диаметрално противоположна, както твърдят Ерих/Рап (2000), то бихме могли да приемем, че макроролята *proto-гоул*, така както е дефинирана в настоящата статия, е доминанта за композицията. Това предположение, както вече беше посочено по-горе, трябва да се провери с нови емпирични изследвания.

Поради големия обем на статията във следващия брой на списанието ще бъдат представени формалният мотивационен анализ и проекциите на семантични отношения върху различните формалните структури, за да се установи дали съществуват определени предпочитания при кодифицирането на семантични отношения във всеки език поотделно, има ли и какви са корелациите между формалните структури в двата езика при изразяването на едни и същи семантични отношения.

## БЕЛЕЖКИ

- <sup>1</sup> По съвет на проф. д-р Тодорка Попова (експерт по неорганична химична технология в Университета по химическа технология и металургия София).
- <sup>2</sup> Консултантите са проф. д-р Иван Дуков (Университет по химическа технология и металургия София) и дипл. инж. Милкана Ангелова (SWATY, Марибор/Словения).
- <sup>3</sup> НПРБЕ 2002 = Нов правописен речник на българския език
- <sup>4</sup> ОПРБЕ 2012 = Официален правописен речник на българския език
- <sup>5</sup> Fosp<sup>3</sup> означава, че зависимият член *soda* като аргумент на валентното съществително *производство* в немски език има специфична форма 3 според представената горе петстепенната скала – непосредствено съставлява в сложно съществително.
- <sup>6</sup> Fosp<sup>4</sup> означава, че зависимият член *soda* като аргумент на валентното съществително *производство* в български език има специфична форма 4 според представената горе петстепенната скала – свързан е с предлога *на* с валентното съществително и по отношение на формата има по-ниска степен на селекция отколкото в немски език.

## ЛИТЕРАТУРА

**Аврамова 2003:** Аврамова Цв. *Словообразователни тенденции при съществителните имена в Българския и Чешкия език в края на XX век*. София: Херон прес.

**Avramova 2003:** Avramova Cv. *Slovoobrazovatelните tendencii pri sashtestvitelnite imena v Bagarskiya i Tcheshkiya ezik v kraya na XX. vek* Sofiya: Heron pres.

**Бояджиев, Куцаров, Пенчев 1998:** Бояджиев, Т., И. Куцаров, Й. Пенчев. *Съвременен български език. Фонетика. Лексикология. Словообразуване. Морфология. Синтаксис*. София: Петър Берон.

**Boyadzhiev, Kucarov, Pentchev 1998:** Boyadzhiev, T., I. Kucarov, J. Penchev. *Savremenен balgarski ezik. Fonetika. Leksikologiya. Slovoobrazuvane. Morfoloгиya. Sintaksis*. Sofiya: Petar Beron.

**Георгиева 1967:** Георгиева Ел. *Сложни съществителни в съвременния български книжовен език (с оглед към по-нови образци)*.// *Известия на Института за български език*, № 13, 160–200.

**Georgieva 1967:** Georgieva, El. *Slozhni sasshtestvitelni v savremenniy balgarski ezik (s ogleд na po-novi obrazci)*.// *Izvestiya na Instituta za balgarski ezik*, № 13, 160–200.



- ГСБКЕ 1998:** *Граматика на съвременния български книжовен език 2.* София: Абагар<sup>®</sup>.
- GSBKE 1998:** *Gramatika na savremenniya balgarski knzhoven ezik 2.* Sofiya: Abagar<sup>®</sup>.
- Колковска 1993:** Колковска, С. *Термини за процеси в съвременния български книжовен език. Дисертация за получаване на научна степен кандидат на филологическите науки.* София.
- Kolkovska 1993:** Kolkovska, S. *Termini za procesi v savremenniya balgaskiya knzhoven ezik. Disertaciya za poluchavane na nauchna stepen kandidat na filologicheskite nauki.* Sofiya.
- Крумова 1981:** Крумова, Л. Към въпроса за същността и ролята на лексикоморфемите в абривиатурното словообразуване. // *Български език*, № 3, 224–226.
- Krumova 1981:** Krumova, L. Kam vaprosa za sashtnostta i rolyata na leksikomorfemite v abreviaturnoto slovoobrazuvane. // *Balgarski ezik*, № 3, 224–226.
- Крумова, Чоролеева 1982:** Крумова Л., М. Чоролеева. *Съкращаването и съкращенията в българския език.* София: Наука и изкуство
- Krumova, Choroleeva 1982:** Krumova, L., M. Choroleeva. *Sakrashtavaneto i sakrashteniyata v balgarskiya ezik.* Sofya: Nauka i izkustvo.
- Мурдаров 1983:** Мурдаров, Вл. *Съвременни словообразователни процеси. Очерк върху българското словообразуване.* София: Наука и изкуство.
- Murdarov 1983:** Murdarov, V. *Savremenni slovoobrazovatelni procesi. Ocherk varhu balgarskoto slovoobrazuvane.* Sofiya: Nauka i izkustvo.
- Ницолова 2005:** Ницолова, Р. За значението на предложните съчетания в българското изречение. // *Аргументна структура. Проблеми на простото и сложното изречение.* Съст. Св. Коева. София: Сема РИШ, 141–152.
- Nicolova 2005:** Nicolova, R. Za znachenieto na predlozhnite sachetaniya v balgarskoto izrechenie. // *Argumentna struktura. Problemi na prostoto i slozhnoto izrechenie.* Sast. Sv. Koeva. Sofiya: Sema RSH, 141–152.
- Ницолова 2005:** Ницолова, Р. За формалното означаване на семантичните роли в българските конструкции с отглаголни съществителни. // *Аргументна структура. Проблеми на простото и сложното изречение.* Съст. Св. Коева. София: Сема РИШ, 69–79.
- Nicolova 2005:** Nicolova, R. Za formalnoto oznachavane na semantichnite roli v balgarskite konstrukcii s otglagolni sashtestvitelni. // *Argumentna struktura. Problemi na prostoto i slozhnoto izrechenie.* Sast. Sv. Koeva. Sofiya: Sema RSH, 69–79.
- НПРБЕ 2002:** *Нов правописен речник на българския език.* Отг. ред. В. Станков. София: Хейзъл.

- NPRBE 2002:** *Nov pravopisen rechnik na balgarskiya ezik.* Otg. Red. V. Stankov. Sofiya: Heysel.
- Осенова 2009:** Осенова, П. *Именните фрази в българския език.* София: ЕТО.
- Osenova 2009:** Osenova P. *Imennite frazi v balgarskiya ezik.* Sofiya: ETO.
- ОПРБЕ 2012:** *Официален правописен речник на българския език.* София: Просвета.
- OPRBE 2012:** *Oficialen pravopisen rechnik na balgarskiya ezik.* Sofiya: Prosveta.
- Петков 1970:** Петков, П. Отглаголните съществителни и трансформациите на техните синтактични групи. // *Известия на Института по български език, № XIX, 141–146.*
- Petkov 1970: Petkov, P.** Otglagolnite sashtestvitelni i transformaciite na tehni-te sintaktichni grupi. // *Izvestiya na Instituta po balgarski ezik, № XIX, 141–146.*
- Радева 1987:** Радева, В. *Българското словообразуване.* София: Унив. Изд. Св. Кл.Охридски.
- Radeva 1987:** Radeva, V. *Balgarskoto slovoobrazuvane.* Sofiya: Univ. izd. Sv. Kl. Ohridski.
- Радева 1991:** Радева, В. *Словообразуването в българския книжовен език.* София: Унив. изд. Св. Кл.Охридски.
- Radeva 1991:** Radeva, V. *Slovoobrazuvaneto v balgarskiya knizhoven ezik.* Sofiya: Univ. izd. Sv. Kl. Ohridski.
- Радева 1993:** Радева, В. *Словообразователна и семантична структура на деноминалните глаголи в съвременния български книжовен език.* София: Унив. изд. Св. Кл.Охридски.
- Radeva 1993:** Radeva, V. *Slovoobrazovatelna i semantichna struktura na denominalnite glagoli v savremenniya balgarski knizhoven ezik.* Sofiya: Univ. izd. Sv. Kl. Ohridski.
- Радева 2007:** Радева, В. *В света на думите. Структура и значение на производните думи.* София: Унив. изд. Св. Кл.Охридски.
- Radeva 2007:** Radeva, V. *V sveta na dumite. Struktura i znachenie na proizvodnite dumii.* Sofiya: Univ. izd. Sv. Kl. Ohridski.
- Стоянов 1999:** Стоянов, Ст. *Граматика на българския книжовен език. Фонетика и морфология.* Велико Търново: Абагар.
- Stoyanov 1999:** Stoyanov, St. *Gramatika na balgarskiya knizhoven ezik. Fonetika i morfologiya.* Veliko Tarnovo: Abagar.
- Bascheva 2004:** Baschewa, E. *Objekte und Objektsätze im Deutschen und im Bulgarischen. Eine kontrastive Untersuchung unter besonderer Berücksichtigung der Verben der Handlungssteuerung.* Frankfurt/Main u. a.: Peter Lang.

- Bascheva 2006:** Baschewa, E. Kontrastive Fallstudie: Deutsch-Bulgarisch. // *Dependenz und Valenz. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung*. Hrsg. Agel, V. et.al., 2. Halbband, Berlin; New York: de Gruyter, 1229–1234.
- Davidson 1967:** Davidson, D. Causal relations. // *The Journal of Philosophy*, 691–703.
- Dowty 1979:** Dowty, D. *Word Meaning and Montague Grammar*. Dordrecht: Reidel.
- Duden, <sup>25</sup>2009 :** Duden. *Die deutsche Rechtschreibung*. Band 1. Mannheim u.a.: Bibliographisches Institut (Dudenverlag).
- Ehrich, Rapp 2000:** Ehrich, V., I. Rapp. Sortale Bedeutung und Argumentstruktur: ung-Nominalisierungen im Deutschen. // *Zeitschrift für Sprachwissenschaft* 19, 2, 245–303.
- Fillmore 1968:** Fillmore, Ch. The Case for the Case. // *Universals in Linguistic Theory*. Ed. E. Bach&R. Harms . New York: Holt, Reinhart, Winston, 1-88.
- Fleischer, Barz 1995:** Fleischer, W., I. Barz. *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Hoffmann 1985:** Hoffmann, L. *Kommunikationsmittel Fachsprache. Eine Einführung*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Hölzner 2007:** Hölzner, M. *Substantivvalenz. Korpusgestützte Untersuchungen zu Argumentrealisierungen deutscher Substantive*. Tübingen: Niemeyer.
- Hubrich-Messow 1974:** Hubrich-Messow, G. *Semantisch-syntaktische Analyse der deutschen Nominalkomposita mit Verb als erstem Kompositionsglied*. Dissertation. Kiel.
- Jacobs 2003:** Jacobs, J. Die Problematik der Valenzebenen. // *Dependenz und Valenz. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung*. Hrsg. Agel, Vilmos u.a. Berlin, New York, 378–399.
- Lohde 2006:** Lohde, M. *Wortbildung des modernen Deutschen. Ein Lehr- und Übungsbuch*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Donalies 2001:** Donalies, E. *Die Wortbildung des Deutschen*. Tübingen: Gunter Narr Verlag
- Kim 1990:** Kim, T.S. *Die semantischen Beziehungen zwischen den beiden UK von Nominalkomposita – dargestellt am Beispiel der Komposita mit nomina actionis und nomina agentis als Basiswort*. Dissertation. Würzburg.
- Kürschner 1974:** Kürschner, W. *Zur syntaktischen Beschreibung deutscher Nominalkomposita. Auf der Grundlage generativer Transformationsgrammatiken*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Primus 1999:** Primus, B. *Cases and Thematic Roles – Ergative, Accusative and Active*. Tübingen: Niemeyer.

- Reinhard 2001:** Reinhard, S. *Deverbale Komposita an der Morphologie-Syntax-Semantik-Schnittstelle: Ein HPSG-Ansatz*. Dissertation. Tübingen.  
[http://tobias-lib.unittuebingen.de/volltexte/2002/466/pdf/SR\\_Diss.pdf](http://tobias-lib.unittuebingen.de/volltexte/2002/466/pdf/SR_Diss.pdf) (5.2.2012)
- Schmidt 1987:** Schmidt, G. D. Das Affixoid. Zur Notwendigkeit und Brauchbarkeit eines beliebten Zwischenbegriffs in der Wortbildung. // *Deutsche Lehnwortbildung*. Tübingen: Gunter Narr, 53–101.
- Teubert 1979:** Teubert, W. *Substantivvalenz: Attributive Ergänzungen und Angaben*. Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann.
- Van Valin 2005:** Van Valin, R. D. Jr. *Exploring the Syntax-Semantics Interface*. New York: Cambridge University Press.